

balo spretnije uobličiti — npr. *Anapher* = *heterosemes Wort, Konnektor*; *Anaphorisierung* = *Substitution einer Kategorie durch eine Anapher* (znači i konektorom); *Substitution* = *Ersatzprobe*. Spretnije uobličavanje bilo bi poželjno i za neke naslove, npr. četvrtom je poglavlju naslov »Geschichte der germanistischen Linguistik«, unutar kojeg se kao prva epoha određuje antika, a započinje se sa sumersko-akadskim listama.

Izdavanje tog udžbenika financijski su pomogli Sveučilište u Splitu i Republička zajednica za znanstveni rad SRH. »Grundlagen der germanistischen Linguistik«, s obzirom na koncepciju i prikaz građe, može se preporučiti ne samo studentima germanistike, već i nastavnicima i svima onima koji bi željeli doznati nešto više o njemačkom jeziku i o jeziku uopće.

Zlatica Skender Hoki

Hill, J.: USING LITERATURE IN LANGUAGE TEACHING, Macmillan, London, 1986, 120 str.

Poplavi novih pristupa učenju stranih jezika, usvojenih od početka drugoga svjetskog rata, bio je osnovni zajednički cilj da po svaku cijenu prekinu sa starim. To je, prije svega, značilo učiniti naučeni jezik »korisnim«, odnosno upotrebljivim u *svakodnevnom* životu. Takav trend započeo je kad je armija Sjedinjenih Država pozvala najbolje američke lingviste da sastave udžbenike iz kojih će pripadnici armije, bez obzira na razinu općeg obrazovanja, moći naučiti strani jezik dovoljno da se na njemu sporazumijevaju (metoda ASTP).

Prema toj metodi, razumijevanje govora i govor došli su u središte nastave, dok su se čitanje, prevođenje, nastava formalne gramatike, tzv. gramatiziranje i književni tekstovi počeli potiskivati, da bi se uskoro izgubili i u udžbenicima i u razredu. Književni odlomci zamijenjeni su primjerima iz svakodnevnoga govora, jer se bez opravdanog razloga smatralo da navedene vrste tekstova ne mogu zadovoljiti komunikacijske ciljeve nastave. Drugim riječima, pristupi i metode nastave stranih jezika, koji su dobili svoje teorijsko objašnjenje a zatim našli put u praksu 40-tih i 50-tih godina, težili su da se postigne sposobnost komuniciranja na stranom jeziku s više ili manje točnosti. To je ujedno značilo da se učilo kako na stranom jeziku izraziti ono što svakodnevno govorimo na materinskom. Komunikacijski pristup nastavi stranih jezika, a još više starije metode, audiovizualna, direktna, prirodna i ostale metode, teže tome da što više zadovolje predviđene potrebe ili želje učenika radi bolje motivacije a nastavni program se drži ustaljenog modela. Nije stoga ni čudno što većina tečajeva stranih jezika 60-ih i 70-ih godina pati od zajedničke boljke — monotonije u nastavi, koja se javlja prije ili kasnije, ovisno o kreativnosti nastavnika ili motiviranosti učenika. U najnovije vrijeme težnja za realizacijom praktičnih ciljeva u nastavi stranih jezika uvjetovala je formuliranje teorijskih osnova jezika u struci (ESP), što je dovelo do pisanja odgovarajućih udžbenika iz kojih su definitivno nestali i najkraći primjeri književnog teksta.

Rješavanje pitanja odnosa književnih i neknjiževnih tekstova u udžbeniku stranog jezika, odnosno objektivno utvrđivanje didaktičkih (jezičnik) vrjednosti literarnih odlomaka ilustrira djelovanje »metodičkog klatna« u nastavi stranih jezika — naime, u rješavanju gotovo svakog problema oduvijek se išlo iz krajnosti u krajnost. U posljednje vrijeme književnost ponovo dobiva na značenju, o čemu svjedoči činjenica da niz najnovijih udžbenika sadrži lekcije iz književnosti, a izlaze i novi priručnici za korištenje literature u nastavi stranih jezika.¹

Jennifer Hill, na čiju knjigu pod naslovom *Using Literature in Language Teaching* želimo skrenuti pažnju naših čitatelja, jedan je od autora koji ne samo što vjeruju u značenje književnosti u sklopu nastave stranih jezika, nego svoju vjeru podupiru jasnim i uvjerljivim dokazima. Ona svotu teoriju ilustrira jezičnim i literarnim analizama poznatih književnih djela kao što su *Animal Farm* Georgea Orwella, *Lord of the Flies* Williama Goldinga, *Oliver Twist* Charlesa Dickensa, *Typhoon* Josepha Conrada i sl. Knjiga *Using Literature in Language Teaching* nije namijenjena samo nastavnicima i piscima udžbenika za strane jezike već i nastavnicima književnosti. Nije naodmet upozoriti na činjenicu da u sve bogatijoj literaturi iz metodike nastave, posebno stranih jezika i, šire, iz primijenjene lingvistike, nedostaju prilozi o metodici nastave književnosti. Jennifer Hill želi pokazati kako se književni tekstovi mogu iskoristiti u nastavi jezika, odnosno kako se jezični i književni program mogu međusobno dopunjavati. Autorica smatra da učenje književnosti može pridonijeti svladavanju stranog jezika i razvoju učenika na osobnom, društvenom i moralnom planu.

U svojoj knjizi ona pokazuje kako metode učenja koje bi se iskoristile pri takvom pristupu mogu pomoći učenicima da se što bolje okoriste danim književnim materijalom. Među predloženim metodama spominju se razlaganje materijala na teme, ličnosti i strukturu teksta; prerađivanje materijala pisanim ili usmenim putem; uspoređivanje zadanog teksta tekstovima sličnima po tematici i ambijentu; popunjavanje izbrisanih dijelova teksta (cloze technique), ili svrstavanje izmiješanih dijelova u pravilan redoslijed; predviđanje nepročitanih dijelova teksta; dramske vježbe ili igrokazi i diskusije. Ukratko, Jennifer Hill demonstrira niz konkretnih nastavnih tehnika, popraćenih primjerima iz navedenih poznatih književnih djela i vrlo korisnim sugestijama.

Iako je priručnikom obuhvaćeno nekoliko književnih rodova, autorica se posebice osvrće na roman, jer smatra da je taj žanr u posljednje vrijeme zapostavljen. Knjiga je podijeljena u devet poglavlja od kojih svako obuhvaća po jednu fazu u pristupu književnosti kao jednoj od metoda u nastavi stranih jezika. U uvodu Jennifer Hill označava ciljeve i obrazlaže svrhu svog pristupa te upućuje na prednosti i nedostatke književnog teksta u odnosu prema jeziku svakodnevne upotrebe. Uz navedenu teorijsku opravdanost, autorica, kao iskusan nastavnik i, nesumnjivo, stručnjak za pitanje odnosa jezika i književnosti, u svim poglavljima svoje nevelike knjige daje savjete nastavniku-praktičaru kako da pristupi izboru književnih tekstova, ne zaboravljajući pritom učenikove potrebe i različita zanimanja.

Posebno ističemo detaljno obrađeno poglavlje posvećeno organizaciji tečaja iz književnosti. U tom dijelu autorica se za ilustraciju svojih ideja koristi romanom *Lord of the Flies* Williama Goldinga. Osobitu vrijednost priručniku *Using Literature in Language Teaching* daje spektar dodatnih razrednih aktivnosti kojima je cilj da učeniku približe i ožive likove iz teksta, raz-

biju monotoniju rada u učionici, pruže mogućnost za usmene vježbe i razvoj sposobnosti komuniciranja te temu za pismeni rad. U sklopu dodatnih aktivnosti predlaže se također igranje uloga na temelju djela, takmičenje među učenicima, gledanje filmovane verzije romana, pisanje priča u obliku novinskog članka ili izvještaja i, na kraju, grupne diskusije.

Osobito je detaljno opisana i ilustrirana primjerima obrada teksta u učionici. Skrenuta je pažnja nastavnicima da sa studentima stranih jezika valja jednaku pažnju posvetiti formi i sadržaju kako se ne bi dogodilo da se stil i forma nekog pisca razmatraju prije nego što su učenici shvatili likove i zaplet romana. U tu svrhu predlaže se, među ostalim, obrada leksičkih oblika (jezični registar, razine formalnosti i razlike između govornog i pisanog jezika), zatim obrada unutarnje strukture, odnosno kohezije književnog teksta, figurativnog jezika, stava autora i tona teksta. Za rad u učionici autorica daje vrlo detaljne primjere, ilustrirane preko odlomaka iz poznatih književnih djela, a osvrće se i na dramu i poeziju, iako, možda, nedovoljno za ozbiljniji studij tih žanrova. Uzroci pitanja za učenike u cijelom priručniku uglavnom su dvovrsni: 1) pitanja koja se postavljaju prije čitanja, kako bi se pažnja učenika usmerila na bitne aspekte djela i povećalo njihovo zanimanje; 2) pitanja koja se postavljaju nakon čitanja, da bi se provjerilo razumijevanje sadržaja i stila i navelo učenike da donesu vlastiti sud o djelu. Na kraju knjige dan je vrlo koristan glosar književnih pojmova i termina.

Using Literature in Language Teaching, sa samo 120 stranica, vrlo je koristan priručnik za svakog zainteresiranog nastavnika, kao dobar izvor ideja za integraciju jezika i književnosti u nastavi. Dok će početniku poslužiti kao model, iskusnijem nastavniku može koristiti kao izvor ideja za pojedine faze u razrednoj nastavi. U svakom slučaju, ni jednom ozbiljnijem nastavniku engleskog jezika neće biti naodmet da barem prelista tu knjigu.

Literatura

Dajemo nekoliko naslova iz novije literature za koje smatramo da će biti korisni nastavnicima jezika i književnosti.

Brumfit, C. J. (ed.), *Teaching Literature Overseas: Language Based Approaches*, ELT Documents 115, Pergamon, Oxford, 1983.

Brumfit, C. J., *Language and Literature Teaching: From Practice to Principle*, Pergamon, Oxford, 1985.

Brumfit, C. J., Carter, R. A. (eds.), *Literature and Language Teaching*. OUP, Oxford, 1986.

Carter, R. A. (eds.), *Language and Literature: An Introductory Reading in Stylistics*, G. Allen & Unwin, London, 1982.

Carter, R., Burton, D. (eds.), *Literary Text and Language Study*, E. Arnold, London, 1982.

Lott, B., *A Course in English Language & Literature*, E. Arnold, London, 1986.

Marckwardt, A. H., *The Place of Literature in the Teaching of English as a Second or Foreign Language*, The University Press of Hawaii, Honolulu, 1978.

Quirk, R., Widdowson, H. G. (eds.), *English in the World. Teaching and Learning the Language and Literatures*, CUP, Cambridge, 1985.

Widdowson, H. G., *Stylistics and the Teaching of Literature*, Longman, London, 1976.